

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ЦЕНТР МЕДИЧНОЇ СТАТИСТИКИ МОЗ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
“НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ФТИЗІАТРІЇ І ПУЛЬМОНОЛОГІЇ
ім. Ф. Г. ЯНОВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ”**

**ПОРІВНЯЛЬНІ ДАНІ
ПРО РОЗПОВСЮДЖЕНІСТЬ ХВОРОБ
ОРГАНІВ ДИХАННЯ І МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ
ХВОРИМ НА ХВОРОБИ ПУЛЬМОНОЛОГІЧНОГО ТА
АЛЕРГОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ
В УКРАЇНІ ЗА 2006 – 2012 РР.**

м. Київ – 2013 р.

Хвороби органів дихання залишаються найбільш розповсюдженою патологією в структурі захворюваності населення України. У 2012 році продовжилось зниження захворюваності хворобами органів дихання в порівнянні з 2007 роком на 9,6 %, або зниження з 17 701,9 до 16 017,0 на 100 тис. дорослого населення (18 – 100 років), а в порівнянні з 2011 роком на 8,0 %, також зменшилась поширеність хвороб органів дихання в порівнянні з 2007 роком на 6,3 % або з 24 096,5 до 22 595,5 на 100 тис. дорослого населення, а в порівнянні з 2007 роком – на 4,6 %. Значно перевищували середньоукраїнський рівень поширеності хвороб органів дихання показники у таких областях: Львівській – 31 844,9; Дніпропетровській – 28 175,1; Вінницькій – 27 977,3; Івано-Франківській – 28 358,3 та у м. Києві – 37 881,7; на 100 тис. дорослого населення.

Найвища захворюваність органами дихання, яка перевищує середньостатистичний показник в Україні (16 017,0 на 100 тис. дорослого населення) залишається у м. Києві – 27 296,6; Львівській області – 26 416,3; Вінницькій області – 20 163,5; Волинської області – 19 381,8; Дніпропетровській – 19 620,5; Івано-Франківській – 21 701,1 на 100 тис. дорослого населення.

У структурі захворюваності хвороб органів дихання провідне місце займають пневмонії. Якщо у 2011 році спостерігалось підвищення захворюваності пневмоніями в порівнянні з 2007 роком на 16,0%, то у 2012 році їх кількість знизилась на 16,2 %, або з 494,3 на 100 тис. дорослого населення до 414,4. Необхідно відзначити, що зниження захворюваності спостерігалось у всіх областях.

Найбільша захворюваність пневмонією у 2012 році спостерігалась у областях: Кіровоградській – 575,3; Київській – 685,5; Житомирській – 495,1; Полтавській – 559,1 на 100 тис. дорослого населення.

Захворюваність хронічним бронхітом у 2012 році у порівнянні з 2007 роком, знизилась на 25,1 %, або з 257,2 до 192,8 на 100 тис. дорослого населення. Зниження захворюваності спостерігалось у більшості регіонів України, за виключенням Дніпропетровської, Миколаївської, Одеської, Івано-Франківської, Київської областей. Рівень захворюваності у цих областях перевищують рівень середньоукраїнського показника (192,8 на 100 тис. дорослого населення)

Захворюваність бронхіальною астмою у 2012 році зменшилася на 4,9 %, або з 24,7 до 23,5 на 100 тис. дорослого населення. Найбільша захворюваність бронхіальною астмою в Україні спостерігалась у Дніпропетровській – 37,6; Запорізькій – 41,4; Харківській – 37,9; Херсонській областях – 33,9 на 100 тис.

дорослого населення. У більшості областей не відмічалось значного зростання захворюваності хронічним бронхітом.

Захворюваність алергічним ринітом у 2012 році у порівнянні з 2007 роком зменшилась на 11,6 %, або з 113,0 до 100,0 на 100 тис. дорослого населення.

Найвищий показник захворюваності алергічним ринітом у 2012 році стабільно зберігається в Дніпропетровській області - 207,9 на 100 тис. дорослого населення, Херсонській – 199,7; Харківській – 187,7, а найменший рівень у м. Севастополі – 6,3 на 100 тис. дорослого населення.

Захворюваність atopічним дерматитом у порівнянні з 2011 роком зменшилась на 2,0 % і становить 25,8 на 100 тис. дорослого населення (у 2010 р. – 26,3). Захворюваність atopічним дерматитом у порівнянні з 2007 р. зменшилась на 19,4 % - з 32 до 25,8 на 100 тис. дорослого населення.

Найвищий показник захворюваності на atopічний дерматит у 2012 році спостерігався у областях: Дніпропетровській – 40,8; Запорізькій – 51,1; Кіровоградській – 121,5 на 100 тис. дорослого населення. Найменший показник захворюваності на atopічний дерматит зареєстровано у: Чернівецькій області – 0,0; Сумській – 2,2; Черкаській – 7,2 на 100 тис. дорослого населення.

Захворюваність контактним дерматитом у порівнянні із 2007 роком знизилась на 4,1 % і становить – 580,0 на 100 тис. дорослого населення (2011 р. – 587,6).

Найбільший показник захворюваності на контактний дерматит у 2011 році спостерігався у м. Севастополі – 799,9, Волинській області – 731,4; Дніпропетровській – 607,9; Київській – 613,4; Полтавській – 652,3; Хмельницькій – 654,9; Чернівецькій – 681,7 на 100 тис. дорослого населення.

Найменший показник захворюваності на контактний дерматит у 2012 році спостерігався у м. Києві – 309,1 на 100 тис. дорослого населення.

Серед поширеності хвороб органів дихання першість належить хронічному бронхіту – 2912,5 на 100 тис. дорослого населення. У 2012 році відбулося зниження показника на 20,6 % у порівнянні з 2007 р. (або з 3665,6 до 2912,5 на 100 тис. дорослого населення). Найбільший показник поширеності хронічного бронхіту був зареєстрований у: Херсонській області – 6858,2; м. Києві – 4717,9; Вінницькій області – 4042,3; Харківській області – 6858,2; Дніпропетровській – 3747,9 на 100 тис. дорослого населення. У попередні роки найбільші показники поширеності хронічного бронхіту спостерігались у цих же областях.

Найменші показники поширеності хронічного бронхіту зареєстровані у Запорізькій області – 982,2 та АР Крим – 1035,5 на 100 тис. дорослого населення.

Друге місце за поширеністю займає контактний дерматит – 642,0 на 100 тис. дорослого населення. Поширеність контактного дерматиту зменшилась на 5 % (2007 р. – 675,4; 2012 р. – 642,0 на 100 тис. дорослого населення).

Поширеність бронхіальної астми за 2012 займає третє місце і зросла на 5,2 % та становить 519,7 на 100 тис. дорослого населення (2011 р. – 515,7).

Поширеність алергічного риніту у 2012 р. складала 263,9 на 100 тис. дорослого населення (четверте місце) і зменшилась на 7,5 % з 285,2 на 100 тис. дорослого населення у 2007 р.

Найвищий показник поширеності алергічного риніту у 2012 р. був зареєстрований у Вінницькій області – 399,0; Дніпропетровській області – 528,1; Харківській – 411,5; Полтавській – 338,5; Харківській – 411,5; м. Київ – 383,7 на 100 тис. дорослого населення.

Найнижчі показники поширеності алергічного риніту були зареєстровані у: м. Севастополі – 55,3; Київській області – 105,4; Волинській – 131,7 на 100 тис. дорослого населення.

Показник поширеності atopічного дерматиту (п'яте місце) знизився на 8,7 %, або з 68,0 у 2007 р. до 62,1 на 100 тис. дорослого населення у 2012 р. Найвища поширеність atopічного дерматиту спостерігалась в Івано-Франківській – 103,2; Кіровоградській – 225,3; Рівненській областях – 141,0 на 100 тис. дорослого населення.

Смертність від хвороб органів дихання постійно знижується. У порівнянні з 2006 роком у 2012 р. показник знизився на 29,4 % з 52,9 до 37,4 на 100 тис. дорослого населення. Необхідно відзначити, що показник смертності від хвороб органів дихання має тенденцію до зниження у всіх областях. Найбільш високий показник у 2012 р. був у 12 областях, де смертність перевищує середнеукраїнський показник і коливається від 40 до 68,8 на 100 тис. дорослого населення.

Смертність від пневмоній залишилась практично без змін та становить 11,8 на 100 тис. дорослого населення у 2012 р. (2006 р. – 11,7).

У 2012 році продовжували спостерігатись відмінності в показнику смертності від хвороб органів дихання у сільських та міських жителів. Смертність сільського населення від хвороб органів дихання залишається у 2 рази вищою. Показники смертності представлені у табл.1. Як видно з таблиці 1, смертність міських та сільських жителів з 2000 року до 2012 рік постійно знижується, але різниця залишається.

Таблиця 1 - Показники смертності від хвороб органів дихання міських та сільських жителів

Роки	Смертність від ХОД в містах (на 100 тис. населення)	Смертність від ХОД в сільській місцевості (на 100 тис. населення)
2000	54,6	122,4
2001	48,6	109,7
2002	47,7	102,9
2003	46,0	98,6
2004	43,6	92,3
2005	43,1	93,2
2006	38,8	82,5
2007	40,8	81,8
2008	37,8	76,9
2009	34,1	71,2
2010	31,9	65,6
2011	29,7	59,7
2012	29,4	55,6

Смертність сільських жителів у 2012 році на 89,1 % вища ніж міських жителів. У порівнянні з 2006 роком смертність міських жителів знизилась на 24,3 %, а сільських жителів – на 32,7 %. Показники смертності по формах хвороб органів дихання міських та сільських жителів в Україні представлені у таблиці 2.

Таблиця 2 - Показники смертності по формах хвороб органів дихання міських та сільських жителів в Україні

Роки	Смертність при деяких формах ХОД (на 100 тис. населення)					
	в містах			в сільській місцевості		
	Пневмонії	БА	Хронічні хвороби нижніх дихальних шляхів	Пневмонії	БА	Хронічні хвороби нижніх дихальних шляхів
2000	16,3	1,7	30,0	9,9	2,0	101,3
2001	14,6	1,4	26,2	8,9	1,9	90,1
2002	15,1	1,3	24,3	8,7	1,4	83,0
2003	14,8	1,1	23,4	8,7	1,3	77,4
2004	14,5	0,9	21,6	9,4	1,2	71,8
2005	14,8	0,9	21,2	10,6	1,0	74,0
2006	12,9	0,9	19,5	9,2	1,0	65,9
2007	15,3	0,7	19,1	11,5	0,9	63,2
2008	14,9	0,7	17,0	11,8	0,6	59,1
2009	12,0	0,6	17,0	9,4	0,9	56,4
2010	11,34	0,5	15,2	7,94	0,7	52,5
2011	11,32	0,4	13,7	8,67	0,6	46,4
2012	12,74	0,4	12,0	9,86	0,5	40,9

Як видно з таблиці 2, рівень смертності за останні 12 років постійно знижується. Високі показники смертності від хронічних неспецифічних захворювань органів дихання в областях переважно із сільським населенням пояснюється, головним чином, нижчим рівнем надання медичної допомоги.

Смертність від пневмонії в різні роки коливалась від 14,1 до 10,3 на 100 тис. дорослого населення і практично не змінилась у 2012 р. (11,8 на 100 тис. дорослого населення) у порівнянні з 2006 р. (11,7 на 100 тис. дорослого населення).

Смертність від бронхіальної астми зменшилась на 55,6 % (з 0,9 до 0,4 на 100 тис. дорослого населення), а від хронічних хвороб нижніх дихальних шляхів – на 38,9% (з 34,5 до 21,1 на 100 тис. дорослого населення).

Показник лікарняної летальності при пневмонії зменшився на 12 % (2006 р. – 1,26 %, 2012 р.- 1,11 %), від бронхіальної астми знизився на 44,5 %, а від інших обструктивних хвороб легень зріс – на 39,7 %.

Середня тривалість лікування хворого в стаціонарі при пневмоніях за період 2006 – 2012 рр. зменшилась на 12,5 %, а при бронхіальній астмі – на 10,2 %, при інших обструктивних хворобах легень – на 7,6 %.

Середня тривалість перебування хворого на торакальному ліжку за період 2006 – 2012 рр зменшилась на 3,0 %, а на алергічному ліжку – на 16,3 %.

Матеріально-технічна база і кадровий потенціал пульмонологічної служби залишаються однією із найскладніших проблем.

Кількість пульмонологічних ліжок для дітей та дорослих продовжує зменшуватись. Так, у 2012 році кількість ліжок зменшилась на 13,4 % у порівнянні з 2006 р. (з 4997 до 4332 або на 665 ліжок). Також на 12,1 % зменшилась забезпеченість пульмонологічними ліжками. Кількість ліжок торакальної хірургії зменшилась на 5,4 % (з 1263 до 1195, або на 68 ліжок), забезпеченість ними – на 3,8 %. Кількість алергологічних ліжок для дорослих і для дітей (0 – 14 років) практично не змінилась (0,24 – 0,23 на 10 тис. населення та 1,09 – 1,09 відповідно).

Число закладів, які мають пульмонологічні кабінети скоротилися на 7,9 % (з 331 до 305). Кількість алергологічних кабінетів зменшилась на 2,7 % (з 192 до 187). Показник забезпеченості лікарями-пульмонологами та лікарями-алергологами протягом багатьох років залишається без змін.

Таким чином, проведений статистичний аналіз показників захворюваності і поширеності хвороб органів дихання за 2012 рік у порівнянні з 2006 – 2007 рр. показав продовження їх зниження. Знизилась захворюваність хворобами органів дихання, хронічним бронхітом, бронхіальною астмою, пневмонією, алергічним ринітом, атопічним і контактним дерматитом. Викликає занепокоєння зростання захворюваності та поширеності бронхіальної астми, особливо в областях південно-східного регіону.

Не дивлячись на постійне погіршення матеріально-технічної бази пульмонологічної служби та проблеми забезпеченості лікарями-пульмонологами, в Україні постійно знижується показник смертності від хвороб органів дихання, що вказує на значне підвищення якості та ефективності надання медичної допомоги.

ПОРІВНЯЛЬНІ ДАНІ ПРО РОЗПОВСЮДЖЕНІСТЬ ХВОРОБ ОРГАНІВ
ДИХАННЯ І МЕДИЧНУ ДОПОМОГУ ХВОРИМ НА ХВОРОБИ
ПУЛЬМОНОЛОГІЧНОГО ТА АЛЕРГОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ ЗА 2006–
2012 РР. (таблиці): <http://www.ifp.kiev.ua/doc/staff/pulmukr2012.xls> .